

Asia: VN/27997/2023

Satakuntaliiton lausunto Kansallisesta ruokastrategiasta 2040

Luku 3.1: Reiluus ja kannattavuus

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.1: Kannattavuus ja reiluus

Ruokastrategian ensimmäinen strateginen päämäärä kytkeytyy ruokajärjestelmän kannattavuuteen ja reiluuteen. Kannattavuuteen liittyvät haasteet vaikuttavat koko ruokajärjestelmään ja myös huoltovarmuuteen. Satakuntaliitto pitää strategista päämäärää erittäin tärkeänä suomalaisen ruoantuotannon tulevaisuuden näkökulmasta. Jokaisella ruoka-arvoketjuun kuuluvalla toimijalla tulee olla mahdollisuus kannattavaan toimintaan. Oikeudenmukaisen ja reilun tulonjaon lisäksi on huomioitava yrittäjien ja työntekijöiden sekä tuotantoeläinten hyvinvointi. Ilmastonmuutos lisää alkutuotannon riskejä ja epävarmuutta, mikä vaikeuttaa pitkän aikavälin suunnittelua.

Nykytilan kuvauksessa olisi hyvä tuoda esille myös alkutuotannon yritysten laskeva määrä. Alkutuotantoon kuuluvana maatalouden ohella myös kalatalous on hyvä tunnistaa osana Kansallista ruokastrategiaa.

Strateginen tavoite 1: Arvonlisä jakautuu aiempaa tasaisemmin ruokaketjussa

Huomioita ja havaintoja

Strateginen tavoite siitä, että arvonlisä jakautuu aiempaa tasaisemmin ruokaketjussa, on oleellinen ja kytkeytyy strategiseen päämäärään reilusta ja kannattavasta ruokajärjestelmästä. Tavoitteen saavuttamiseen sisältyy mm. toimintaympäristön vakaus ja kilpailukykyisyys, jalostusarvon kasvattaminen sekä uudet monipuoliset arvoketjut.

Tavoitteessa kuvataan myös, että alkutuottajien saama osuus kuluttajahinnoista voisi kasvaa alkutuottajien neuvotteluaseman vahvistumisen tai jalostusarvon kasvun myötä. Toimeenpanosuunnitelmissa täsmentynee, minkälaisilla toimenpiteillä varmistetaan se, että ruokasektorin kokonaistuotannon arvon kasvaessa arvonlisä jakautuisi oikeudenmukaisemmin etenkin tuottajalle ja muille ketjun toimijoille ja miten alkutuottajien neuvotteluasemaa vahvistavia ohjauskeinoja voidaan kehittää.

Strateginen tavoite 2: Ruokavienti ja kansainvälinen kilpailukyky kasvaa

Huomioita ja havaintoja

Ruokavientiin ja kansainvälisen kilpailukykyyn kasvattamiseen liittyvässä tavoitteessa on hyvin kunnianhimoinen määrällinen tavoite kolminkertaistaa Suomen ruokaviennin arvo 15 vuodessa. Suomen profiloituminen kilpailukykyisenä kestävästä tuotannon maana on hyvä tavoite, ja edellyttää ruokajärjestelmän kehittämiseen panostamista (TKI) ja tuotantotapojen kestävyyydestä huolehtimista kaikilla osa-alueilla. Viennin kasvun tulisi

SÄHKÖISESTI ALLEKIRJOITETTU

Vesiluoma Timo, Aluekehitysjohtaja 22.10.2025

perustua korkean jalostusasteen tuotteisiin sekä osaamisen ja teknologian vientiin. Korkea jalostusaste tukee myös tuottavuuden parantamista. Viennin kehittämiseksi etenkin pienemmissä elintarvikealan yrityksissä tarvitaan lisää vientiosaamista, markkinatietoa sekä esim. ratkaisuja pienempien toimituserien logistiikkaan.

Strateginen tavoite 3: Ruoka-ala on houkutteleva ja reilu

Huomioita ja havaintoja

Ruoka-alan koulutus on strategisesti hyvin tärkeä osa kestäväen ruokajärjestelmän tulevaisuutta. Haasteina on osaavan työvoiman saatavuus sekä alan vetovoiman puute. Koulutuksen ja työelämän kohtaannosta ja koulutuksen ja elinkeinoelämän yhteyksistä on myös tärkeää huolehtia. Koulutuksen ajantasaisuudesta ja houkuttelevuudesta on huolehdittava koko ruokaketjussa alkutuotannosta elintarviketeollisuuden tki-tehtäviin ja esim. elintarvikevientiin. Koulutuksen osalta monipuolisten oppimis- ja koulutuspolkujen kehittäminen on tärkeää.

Ruoka-alan tulevaisuusnäköymän vahvistamista tarvitaan, jotta yritykset uskaltavat investoida ja uusia yrittäjiä olisi mahdollista saada ruokaketjuun. Esimerkiksi alkutuotannon yritysten määrä vähenee koko ajan (maatilayrittäjät, ammattikalastajat).

Uusien teknologioiden kehittyminen ja käyttöönotto, energiatehokkaat ja ekologiset ratkaisut sekä ruoka-alan urapolkujen ja työtehtävien monipuolistuminen voivat lisätä alan kiinnostavuutta nuorten ja alaa vaihtavien näkökulmasta.

Strateginen tavoite 4: Tuotantoeläinten hyvinvointi lisääntyy

Huomioita ja havaintoja

Tuotantoeläinten hyvinvoinnista huolehtiminen on tärkeä osa suomalaisen ruokaketjun osaamista, laatua ja vastuullisuutta. Tähän kytkeytyy oleellisesti myös alkutuotannon yrittäjien ja työntekijöiden hyvinvoinnista ja jaksamisesta huolehtiminen. Ruokaketjulta edellytetään kokonaiskestävyyttä, jossa on huomioitu eläinten, ihmisten, ympäristön hyvinvointi sekä myös taloudellinen kestävyys. Eläinten hyvinvoinnista huolehtiminen edellyttää myös investointeja, koska eläintautien riski tiloilla kasvaa koko ajan. Bioturvallisuudesta huolehtiminen, ennakointi ja varautuminen tulevat entistä tärkeämmäksi.

Strateginen tavoite 5: Reilu datatalous luo arvoa ruokajärjestelmään

Huomioita ja havaintoja

Reilu datatalous ruokajärjestelmässä tarkoittaa, että dataa kerätään, jaetaan ja hyödynnetään oikeudenmukaisesti, läpinäkyvästi ja arvoa tuottavasti kaikille ruokaketjun osapuolille – alkutuottajasta kuluttajaan. Mikäli tieto liikkuu tavoitteen mukaisesti monisuuntaisesti tuottajalta kuluttajalle asti ja myös toiseen suuntaan, mahdollistaa reilu datatalous tiedolla johtamisen kehittämisessä, päätöksen teossa ja toiminnan ohjaamisessa ruokaketjun kaikille toimijoille. Avoimen tiedon jakaminen myös lisää uskottavuutta ruokaketjun luotettavuuteen ja reiluuteen.

Luku 3.2: Huoltovarmuus

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.2: Huoltovarmuus

Huoltovarmuuteen liittyvässä strategisessa päämäärässä on hyvin kiteytetty Suomen ruokajärjestelmän huoltovarmuuden kannalta kriittiset osa-alueet, kuten kriittisten tuotantopanosten omavaraisuuden vahvistaminen, ilmastonmuutoksen vaikutuksiin varautuminen ja sopeutuminen sekä tuotannon, jalostuksen ja jakeluketjujen kokonaisturvallisuuden ja riskienhallinnan kehittäminen.

Satakuntaliitto korostaa, että huoltovarmuutta voidaan vahvistaa myös uusien arvoketjujen, teknologioiden ja monipuolistuneen ruuantuotannon avulla. Digitalisaatio, tekoäly, uudet teknologiat ja kansainvälisyys tukevat ruoka-alan kehittymistä ja elinvoimaa.

Strateginen tavoite 1: Riskienhallinta vahvistuu ruokajärjestelmässä

Huomioita ja havaintoja

Ruokajärjestelmän riskienhallinnan korostumiseen liittyvä strateginen tavoite on hyvin muotoiltu ja sisällöltään kattava. Tavoitteeseen sisältyvä veden ja energian saatavuuden turvaaminen kaikissa olosuhteissa sekä kriittisen infrastruktuurin suojaaminen siten, että ruokajärjestelmä kestää myös poikkeusoloissa, on tavoitteen ehdottomasti tärkein osio. Kriittisen infrastruktuurin osalta tulee huomioida myös liikenneyhteyksien toimivuus.

Varautumis- ja turvallisuussuunnittelun rooli sekä monialaisen yhteistyön edistäminen kokonaisturvallisuuden ja kriisinkestävyyden parantamiseksi voisi nousta tavoitteessa painokkaamminkin esille.

Strateginen tavoite 2: Ruuantuotannon jatkuvuus turvataan

Huomioita ja havaintoja

Tavoite alkutuotannon toimintakyvyn vahvistamisesta ja jatkuvuuden turvaamisesta kaikissa oloissa on tärkeä huoltovarmuuden näkökulmasta. Sen toteuttaminen edellyttää laajaa osaamista, yhteistyötä ja TKI-toimintaa. Lisäksi osaamisen kehittämiseen sekä yrittäjyyden tukirakenteisiin on panostettava. Osaamis- ja koulutustarpeita saattaa liittyä esimerkiksi ilmastosopeutumiseen, kiertotalouteen ja resurssitehokkuuteen sekä teknologioiden käyttöönottoon. Jatkuvuuden kannalta keskeistä on myös alkutuottajien jaksaminen ja hyvinvointi. Yritysten omistajan- ja sukupolvenvaihdoksien edistäminen on tärkeää, jotta elinvoimaisille kehitymis- ja kasvupotentiaalia omaaville yrityksille saadaan jatkuvuutta. Alkutuotannon yrityksistä puhuttaessa tulee huomioida maatalousyrittäjien ohella myös ammattikalastajat.

Kuten jo aiemmin ensimmäisen strategisessa päämäärän yhteydessä, niin myös tässä tavoitteessa nousee esille tarve ruoka-alan tulevaisuusnäkökulman vahvistamiseen, koska ruuantuotannon jatkuvuuden turvaamiseksi tarvitaan uusia yrittäjiä, yritysten jatkajia ja olemassa olevien yritysten toiminnan kehittäjiä. Uusien teknologioiden kehittyminen ja käyttöönotto, energiatehokkaat ja ekologiset ratkaisut sekä ruoka-alan urapolkujen ja työtehtävien monipuolistuminen voivat lisätä alan kiinnostavuutta nuorten ja alaa vaihtavien näkökulmasta.

Strateginen tavoite 3: Tuotantopanosten omavaraisuusaste nousee

Huomioita ja havaintoja

Strateginen tavoite kriittisten tuotantopanosten omavaraisuuden vahvistamisesta on hyvin keskeinen maamme ruokajärjestelmän huoltovarmuuden kannalta. Aiempaan tavoitteeseen ”Riskienhallinta vahvistuu ruokajärjestelmässä” kirjattu veden ja energian saatavuuden turvaaminen kaikissa olosuhteissa sekä kriittisen infrastruktuurin suojaaminen siten, että ruokajärjestelmä kestää myös poikkeusoloissa, on myös tässä tavoitteessa tärkeää. Veden, energian ja kriittisen infran varmistamisen ohella ruokajärjestelmän huoltovarmuuden kannalta tärkeät osa-alueet, kuten kotimainen siementuotanto ja varastointi, lannoitteiden ja rehukomponenttien ja kasvinsuojeluaineiden kotimaisuusasteen nostaminen, fossiilisista polttoaineista riippuvuuden vähentäminen, ravinteiden kierrätyksen tehostaminen sekä työvoiman saatavuuden turvaaminen koko ruokaketjussa tarvittaviin tehtäviin, on myös hyvin huomioitu.

Luku 3.3: Luonnon kantokyky

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.3. luonnon kantokyky

Kansallisen ruokastrategian tavoitteet ilmasto- ja ravinnepäästöjen vähentämisestä sekä luonnon monimuotoisuuden paranemisesta ovat erittäin tärkeitä ja keskeisiä koko yhteiskunnan näkökulmasta.

Tavoitteet ovat yhdenmukaisia kansallisten ilmastotavoitteiden, vesien- ja merenhoidon ja ennallistamisasetuksen kanssa. Ennallistamissuunnitelma ja kansallinen ruokastrategia tulevat tukemaan toisiaan. Toimenpiteiden tuntuva tehostamista tarvitaan, jotta tavoitteet voidaan saavuttaa ja siksi myös rahoituksen strateginen tarkastelu olisi tarpeen. Tavoitteiden saavuttamiseksi myös TKI-toiminta on keskeisessä roolissa.

Strateginen tavoite 1: Ruokaketjun ilmastovaikutukset vähentyvät

Huomioita ja havaintoja

Ruokajärjestelmän ilmastopäästöjen vähentämiseksi toimenpiteitä on kohdistettava koko ruokaketjuun. Turvepeltojen päästöjen vähentämisessä on huomioitava oikeudenmukaisuus, riittävä tuki viljelijöille sekä vaihtoehtoisten ratkaisujen mahdollisuudet. Ruokaketjun yrityksille tulee välittää tietoa toimintansa ympäristövaikutusten tunnistamisen tärkeydestä huomioiden taloudelliset näkökulmat, jotka ohjaavat toimenpiteiden käyttöönottoa. Energiatehokkuudella, uusiutuvien energialähteiden käytön lisäämisellä ja vähäpäästöisemmällä logistiikkaratkaisulla voidaan myös pienentää ruuantuotannon ilmastovaikutuksia.

Strateginen tavoite 2: Luonnon monimuotoisuus lisääntyy ja luonnontila paranee

Huomioita ja havaintoja

Tavoitteen toteuttaminen vaatii monitasoisia ja koordinoituja toimia. Tavoitteessa mainitut toimet, kuten luonnon monimuotoisuuden lisääminen, maaperän eliöstön

vahvistaminen, torjunta-aineiden vähentäminen ja luontokatoa aiheuttavien tuontituotteiden rajoittaminen, sisältyvät uudistavan ruokajärjestelmän keskeisiin periaatteisiin.

Strateginen tavoite 3: Ravinnepäästöt vähentyvät ja peltojen vesitalous paranee

Huomioita ja havaintoja

Tavoite on tärkeä ja se liittyy ilmastonmuutokseen sopeutumiseen. Ilmaston muuttuessa ja sään ääritilanteiden yleistyessä tarvitaan maan kasvukunnon eli maaperän kunnon ja peltojen vesitalouden hallinnan tueksi pitkäjänteisiä toimenpiteitä sekä myös digitaalisten mittaus- ja anturointimenetelmien ja datalähtöisen osaamisen kehittämistä.

Ravinnepäästöjä vesistöihin voidaan vähentää ravinteiden pysyessä paremmin kierrossa. Vesistöjen, kuten Selkämeren sekä sisävesien, kunnon kannalta ravinnepäästöjen vähentäminen on keskeistä. Myös kalastus poistaa vesistöistä rehevöitymistä aiheuttavia ravinteita.

Luku 3.4: Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.4. Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

Strateginen päämäärä rikkaasta ja elinvoimaisesta, terveyttä ja hyvinvointia edistävästä ruokakulttuurista kytkeytyy vahvasti kotimaisten raaka-aineiden käyttämiseen sekä kansanterveyden edistämiseen. Kotimaisen ruoan arvostuksen lisääminen on tuotu hyvin esille. Terveellisempien ruokavalioiden yleistyminen voisi vähentää terveyshaasteita, kuten kroonisten sairauksien esiintyvyyttä, ylipainoisuutta, parantaa elämänlaatua ja vähentää terveydenhuollon kustannuksia.

Strateginen tavoite 1: Kotimaisten elintarvikkeiden käyttö lisääntyy ja ymmärrys ruokajärjestelmästä vahvistuu

Huomioita ja havaintoja

Tavoitteessa mainitut asiat ovat kannatettavia. On tärkeää vahvistaa kotimaisen ruokajärjestelmän tunnettuutta, arvostusta sekä kuluttajien tietoisuutta ruoan alkuperästä, tuottajista ja tuotantotavoista. Hyvinvointia ja terveyttä edistävien ravitsemustottumusten edistämisestä on huolehdittava lapsista ikäihmisiin asti. Lasten ja nuorten osalta korostuu lisäksi ruokakasvatuksen rooli. Julkisilla hankinnoilla on mahdollista tukea kotimaisten tai paikallisten tuotteiden käyttöä.

Strateginen tavoite 2: Mahdollisuus terveelliseen ruokaan lisääntyy

Huomioita ja havaintoja

Tavoite siitä, että kaikilla tulee olla mahdollisuus terveelliseen ruokaan, on ehdottomasti kannatettava. Ruokavaliolla on hyvinvoinnin kannalta keskeinen merkitys. Tavoitteen toteuttaminen edellyttää myös sitä, että tietoisuus terveyden kannalta suositeltavista vaihtoehdoista lisääntyy ja niiden valitseminen on helppoa.

Strateginen tavoite 3: Ruoka on osa rikasta ja elävää ruokakulttuuria

Huomioita ja havaintoja

Ruoka on osa elävää kulttuuriamme ja aineetonta kulttuuriperintöämme. Ruokakulttuurimme on muuttunut aikojen kuluessa, mutta tietyt esimerkiksi perinteisiin ja paikallisuuteen liittyvät tekijät pitävät edelleen paikkaansa. Kotimaisen ruoan ja ruokakulttuurin arvostuksen kasvuun voidaan vaikuttaa esimerkiksi ruokakasvatuksella, tietoisuuden lisäämisellä, viestinnällä ja markkinoinnilla. Uutta ruokakulttuuria syntyy koko ajan, kun otamme esim. vaikutteita muista maista tai luomme tuotekehityksen ja innovaatiotoiminnan kautta täysin uusia ruokatuotteita, joilla voi olla kotimaan lisäksi kysyntää myös kansainvälisillä markkinoilla. Ruokamatkailun tuotteistamisessa ja ravintolakulttuurin vahvistamisessa on myös potentiaalia.

Strateginen tavoite 4: Yhteisöllisyys ruuan ympärillä kasvaa ja vahvistaa hyvinvointia

Huomioita ja havaintoja

Tavoitteen sisältö on kannatettava ja positiivinen. Mahdollisesti tämän strategisen tavoitteen voisi yhdistää edellisen tavoitteen kanssa?

Luku 4: Kehitettävät valmiudet

Huomioita ja havaintoja lukuun 4 Kehitettävät valmiudet

Ruokastrategian lopussa esiteltävät strategiset valmiudet ovat erittäin merkittäviä edellytyksiä strategian toteutuksen onnistumisen kannalta. Strategisten valmiuksien yhdistäminen strategisten päämäärien ja tavoitteiden toteuttamiseen on tärkeää myöhemmin laadittavien toimenpidesuunnitelmien yhteydessä.

Muuta kommentoitavaa

Muita huomioita strategiasta.

Kansallisen ruokastrategian luonnos on kunnianhimoinen asiakirja, joka tarjoaa selkeän suunnan ruokajärjestelmän kehittämiseksi vuoteen 2040 asti. Kansallisen ruokastrategian visio, strategiset päämäärät ja tavoitteet ovat kokonaisuutena kannatettavia. Strategian laadinta on toteutettu laajasti ruokaketjun toimijoita osallistaen.

Strategian laajuus ja alan yhteiskunnallinen merkitys huomioiden voisi olla hyvä, että asiakirjassa priorisoitaisiin strategisia tavoitteita siten, että kokonaisuuden kannalta kriittisimmät ja/tai kiireellisimmät toimenpiteitä vaativat tavoitteet nousisivat strategiassa esiin. Strategian tavoitteiden saavuttaminen edellyttää erilaisten toimenpiteiden tuntuva tehostamista ja siten myös ohjauskeinojen ja rahoituksen tarkastelua. Lausunnolla olevasta kansallisen ruokastrategian luonnoksesta ei ilmene, miten strategian vaikutuksia on tarkoitus arvioida. Strategisille päämäärille laadittaviin toimeenpanosuunnitelmiin kohdistuu paljon odotuksia konkreettisten toimien löytämiseksi, rahoittamiseksi ja toteuttamiseksi ruokastrategian keskeisten tavoitteiden saavuttamiseen.

Strategian toimeenpanosuunnitelmissa tulisi huomioida alueiden vahvuudet ja erityispiirteet sekä älykkään erikoistumisen strategioiden ja maakuntaohjelmien tavoitteet, joilla on mahdollista tukea ruokastrategian vision mukaista ruokajärjestelmän kehittämistä eri puolilla maata. Satakuntaliitto toteaa, että ruokastrategian visio sekä strategiset päämäärät ovat samansuuntaisia Satakunnan ruokaketjua koskevien kehittämistavoitteiden kanssa. Ruokaketjun kehittämistyössä Satakunnan tavoitteena on jatkossakin kulkea etulinjassa. Tavoitteenamme on vahvistaa Satakunnan elintarvikeklusterin elinvoimaisuutta, alkutuotannon asemaa elintarvikeketjussa, satakuntalaisen ruuan kysyntää ja vientiä sekä tuotteiden jalostusarvoja ja arvonlisäystä, elintarvikealan osaamista, koulutusta ja yrittäjyyttä sekä kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä. Kehittämistoimia suunnataan mm. innovatiivisiin ja kestäviin tuotantomenetelmiin ja – teknologioihin, ravinteiden kierrätykseen, sivuvirtojen hyödyntämiseen, vesien suojeluun, työvoiman saantiin, tehokkaampiin logistisiin ratkaisuihin ja kuluttajalähtöiseen tuotekehitykseen.

Satakunnan ruokaketju on olennainen osa maamme ruokajärjestelmää ja huoltovarmuutta. Satakunnan vahvuus on eri tuotantosunnilla toimivien isojen elintarvikeyritysten ja niiden taustalla olevien laajojen sopimustuotantoketjujen synnyttämä resilienssi. Vahvat valtakunnalliset tuotemerkit, monipuoliseen raaka-ainetuotantoon soveltuva maaperä, puhdas vesi, uuden tutkimustiedon ketterä jalkautus käytäntöön ja ammattitaitoaan aktiivisesti lisäävät alkutuottajat ovat Satakunnan menestyksen avaintekijät nyt ja erityisesti tulevaisuudessa. Ruokaketjun toimijoiden tukena Satakunnassa on laaja asiantuntijaverkosto oppilaitoksista kehittämisorganisaatioihin (Satakuntalaisen ruokaketjun ilmastokestävyysohjelma).

Timo Vesiluoma
aluekehitysjohtaja
Satakuntaliitto

Krista Tupala
aluekehitysasiantuntija
Satakuntaliitto